

Sóhivatal és közvélemény-kutatás

*Ubi ius incertum, ibi ius nullum.
Ahol a jog bizonytalan, ott nincs jog.*

Csodálatra méltóak ezek a Tisza–Maros–Temes határvidékre telepített szerbek, akik ma vajdasági szerbeknek nevezik magukat. Lipót Habsburg császár egy meggondolatlan pillanatban előjogokat adott nekik (mindenekelőtt katonai szolgálataik jutalmául nem lettek úgy jobbágyok, mint a többi földesúri, alattvaló nép). Meggondolatlan cselekedetnek bizonyult ez. Egy megfontolt államférfi, császár vagy király (a nagyhatalmak élére általában ilyen kerül) legalább száz évre előre gondolkodik, az esetleges következményeket is számba véve.

Nos, ez esetben nem így történt. A szerbeket a Habsburg Monarchia nem asszimilálta, és nem szelídíthette meg követeléseikben. Ellenkezőleg, négyszáz évre gyutacsot csinált belőlük.

A vajdasági szerbek melldöngetően hangoztatják, hogy övék a világ legidősebb, egyetlen folyamatosan megjelenő folyóirata. (A Letopis Matice Srpske első száma Budapesten adták ki!) Hasonlóképpen semmilyen más területen az előjogaik soha semmilyen rendszerben nem gyengülhetnek meg, *örökérvényűek*. A vajdasági szerbek meg vannak győződve arról, hogy a horvátországi katonai határvidékről a Vajdaságba 1990-2000 között menekült szerbek is támogatják ezeket az előjogokat.

Így kellő eréllyel szállhatnak szembe Belgrád centralizációs törekvésével (ez a hatalmi és gazdasági centralizáció állandóan erősödik, és megállíthatatlannak tűnik).

Mit jelentenek ezek az előjogok ma?

Ezeknek az előjogoknak ma csakis akkor van tartalmuk, ha azokat Szerbia elismeri. S elismeri? Most nem ismeri el a Vajdaságot mint az ország konstitutív alkotórészét (amilyen 1974-1986 között volt). Ma inkább földrajzi egységként kezeli. *De iure* többé törvényalkotó szerepe nincs. *De facto* még a belgrádi, köztársasági jogalkotással kapcsolatban sem kíváncsiak a vajdasági szerbek véleményére. Látszólag van még javaslattevő joguk, a valóságban csak kommentálni van joguk.

Másrészt, ha a vajdasági szerbek önálló Vajdaságban élnének, előjogaik ugyancsak erőtlenné válnának. Nem tudnák többé érvényesíteni őket. A történelmi jog alapján mások lennének az erőviszonyok közöttük és a többi nemzeti kisebbség között. Közel sem nagyhatalmaskodnának annyira, mint ahogyan ezt teszik

Szerbia részeként. (Természetesen rengeteg ebben a politikai színjáték is.)

Több száz év ide vagy oda, ma a vajdasági szerbek rendre visszaélnék a magyarok és a többi kisebbség bizalmával a Belgráddal szembeni követeléseikben. Ahhoz, hogy erősebbeknek tünjenek előjogaik védelmében, rendre a kisebbségvédelem mögé bújnak, s onnan párbajoznak. Belgrádban ezt a játékot jól ismerik már 1920 óta.

Egy rövid időszakot kivéve (1974-1986 között, amiért akkor Tito a szerbek előtt a leggyűlöltebb jugoszláv vált) tényleg hetvenkedhettek a saját szemétdombjaikon. Mára azonban minden politikai intézményük sóhivatallá változott. Rimánkodnak, sajnálatják magukat. Ez azonban a kisebbségek (és a nemzetközi közvélemény) előtt inkább műsírásnak, rossz színészi alakításnak tűnik.

Nem lehet rejtegetni, hogy Belgrád még a vajdasági szerb előjogok lehangosabb élharcosait is sikeresen megvesztegette. Jól látható ez a költségvetési, a rehabilitációs és a reprivatizációs-restitúciós törvénytervezetek és javaslatok vitájában.

A legkitartóbb élharcosokról is rendre lehullik a lepel, amikor a kisebbségekkel kapcsolatban valamilyen „nagyobb jogokat emlegetnek”, ilyenkor rögtön ők is Belgrád-pártivá válnak.

Ami pedig a vajdasági szerbek előjogait illeti, Belgrádnak olyan argumentuma van, amelyet nem ingathat meg semmilyen külföldi hangoskodás: Szerbia szuverén állam, s az egységes területén a néphatalmat úgy gyakorolja, ahogy akarja. Ha éppen úgy tetszik neki, még a politikai hatalmat is összpontosíthatja köztársasági szinten.

Minden hatalom (még a kisebbségi jogok meghatározása is) ma köztársasági szinten történik. A vajdasági képviselő-testület egy sóhivatal. Miből lehet ezt legjobban látni?

Az utóbbi tizenegy évben (2000 óta Szerbia Köztársaság Képviselőháza (a skupština) egyetlen vajdasági „törvényjavaslatot” vagy más, alacsonyabb szintű jogszabályjavaslatot nem fogadott el, hanem szépen elfektette (az eljárási folyamatba nem engedte bel!). A műsíránkozás nem maradt el, de a cinkos összekacsintás sem. Mármint hogy minden rendben van, szent a béke és az egyetértés minden szerb között.

Nos, a Vajdasági Magyar Szövetség ezekben a kérdésekben a vajdasági szerbekhez kötötte a szekerét. Rengeteget fecseg össze-vissza a vajdasági jogokról.

Természetes politikai ösztönből ered az, hogy ami az elképesztően központosított belgrádi hatalmat gyengítené, azt a magyarnak támogatni kell. Ezt azonban a Vajdasági Magyar Szövetség képviselői olyan ügyetlenül teszik, hogy nemcsak nem jár eredménnyel, hanem ellenszenvet vált ki a magyarokkal szemben a szerb közvéleményben. Végül is nem lehet a piszkos munkát a vajdasági szerbek helyett elvégezni. Vajdaságért „harcolni” úgy, ahogy ők teszik, vörös posztó, mert Belgrád tudja, hogy vidéki szerb előjogok bújnak meg mögötte.

Persze, melegen tartható az is, hogy a Vajdaság sohasem tartozott Szerbiához. Csakhogy ennek nagy a hátulütője, ami végképp a magyarokon csattan. A szerb közvéleményben oly nagyfokú gyűlöletet ébreszt a magyarokkal szemben, hogy nem lehet ellensúlyozni.

Ha nem Szerbiához tartozott és tartozik, akkor kihez akarják odacsatolni?

Mivel az önálló Vajdaságnak a jelen időben éppen nincs semmilyen reális alapja (mert ilyen sohasem létezett), nem szabadna megengedni, hogy a piszkos munkát a magyarokkal végeztessék el. Még szerencse, hogy abban a sóhivatalban csupán néhány magyar tolerancia-hasbeszélő van, és nem komoly tekintélyű magyar politikus. Komoly képességű és művelt politikust nem tudnánk adni, mert annak nincs is itt az ideje. Most a karrieristák ideje van, s ezt így kell elfogadni.

(A komoly műveltségű magyar politikus megjelenése együtt jár egy biztos jövőkép megjelenítésével).

A tolerancia-hasbeszélőknek szerencsére eszük ágában sincs semmilyen kisebbségi jogalkotással komolyan foglalkozni, és nem is értenek hozzá.

Belgrádban utálják a vajdasági szerbek provincializmusát, felfuvalkodottságát, beképzeltségét. Van százféle módszerük a megfélemezésükre, érthető, hogy minden lehetséges módon megvesztegetik őket. Kaméleonokká változtatják őket, de ez egyben menti is őket a közvélemény előtt.

Viszont, ha a magyar politikai képviselőt erősen kötődik ehhez a piszkos politikai játszmához és a játékosokhoz, nincs ami mentse a szerb közvélemény előtt.

A Vajdasági Magyar Szövetség és sajnos, most vele együtt a Magyar Nemzeti Tanács is eleve vesztes a közvélemény előtt, amikor ilyen játékosok közt keres szövetségest.

Az MNT fennállása óta nem kerültünk a politikai nyertesek közé, de ekkora veszteségek közé sem. Az idő ugyanis elszaladt. Jó lett volna több eredményt felmutatni.

A kettős állampolgárság elnyerését talán csak nem akarják a maguk érdemének tekinteni? Hiszen az Ma-

gyarország sikere Brüsszelben: az, hogy a többi EU-tagországot (elsősorban a nagyhatalmakat) sikerült az utóbbi évszázadban először sikeresen meggyőzni. A mi részünkről ehhez a sikerhez kizárólag Ágoston András járult hozzá. Ő kezdettől fogva hitt ennek a lehetőségében. (Ismerve a római és eu-s jog állampolgársági alapjait: *Incolias facit domicilium – csak állandó lakhely adhat állampolgárságot* – én is szkeptikus voltam.)

Voltaképpen először sikerült az eu-s elvet módosítani a kisebbségek érdekében, hogy ne legyenek többé Közép-Európában lángra gyújtó gyufaszál.

A VMSZ a Vajdaság alkotmányos jogköre mögé bújlik, mert a magyar autonómia ügyis mint kulturális autonómia még mindig vérkör és idegrendszer nélküli csontváz, üres csigaház. Ami történt, nem a VMSZ sikere, hanem Magyarország menti a megmaradt magyar kisebbség utolsó lehetőségeit diplomáciai úton, és a jószomszédügyi akarat állandó kimutatásával.

Az autonómiáért folyó politikai küzdelemben a magyar eredménytelenség nem lenne olyan tragikus, mint az eleve vesztes szerb autonómiaharcos játékosokkal felmutatott „közös” eredmény. A szerb autonomisták gyűlölik is a magyarokat, kaméleonok is velük szemben, ments meg Isten a segítségüktől.

A VMSZ-ben ma bürokrata lelkek védelmezik a magyar ügyet. A VMDP-nek és nem kismértékben, sőt elsősorban Ágoston Andrásnak fel lehet róni egy vidéki szelleműséget, de nem lehet elvitatni, hogy vezetőként tartása, erkölcsi tartaléka és magatartása van. Gyakran túlonatol óvatos és elővigyázatos volt, kerülte a szerbekkel való konfliktusnak még a látszatát is (pedig enélkül nem megy, természetesen politikailag korrekt módon).

A VMSZ vezetősége ezeket a politikai harcban eddig tapasztalható hiányosságokat felfokozta, mint az a kisegér, amelyik az úton lévő legkisebb földkupacban is megmászhatatlan hegyet lát. A tetterős cselekedetnek már többé nincs lehetősége? Nem hinném, hogy éppen minden vonat elment! Mindig jön egy másik.

Igaz, hogy az idő a tisztviselőknek kedvez, de akkor is... Nemcsak választási kampány létezik, amikor lehet fűt-fát ígérni és mások sikerét kisajátítani.

Nem fogadható el, és semmivel sem indokolható és menthető, hogy ez a tisztviselői mentalitás még jobban beszüremlett a Magyar Nemzeti Tanácsba. Az igaz, hogy intézményesíteni kellett a magyar képviselőt, de ez még nem jelenti azt, hogy a politikai hozzáállást bármikor is felválthatná a folytonos, formális jogra és para-grafusokra való hivatkozás.

Ezen a területen is ilyesmiket hangoztatnak, hogy *mi kiharcoltuk* stb.

Nem harcoltak ki semmit! Sok minden megvolt már a titói időben. Néhány úrlapról van szó, amelyek még jobbak is voltak, mint most, és jóval több területen is alkal-

maztak magyar úrlapokat, szórólapokat, utasítást adtak (pl. a gyógyszerek esetében is), s a kisebbségek nyelvén részletes tájékoztatást a közhivatalokban és közvállalatokban (pl. üzemi lapok), az igazságszolgáltatásban nem!

Miről is van szó? A szerbeknek a *húzd meg, ereszd meg a gyeplőt* politikájában, úgy tűnt, hogy most muszáj egy kevéske kis engedményt adniuk. Adtak is, de felemás módon, ami rosszabb, mintha nem adtak volna semmit. Ha előbb megteremtették volna a rendszer működtetéséhez szükséges feltételeket, a mostani engedmények eredményesebbek lennének, és jöhetett volna az utólagos jogszabályozás.

A Magyar Nemzeti Tanács tisztviselőinek is illene emlékeztetni tartani azt, amit az egyetemen megtanultak:

Quod sunt leges, sine moribus? (Mit érnek a törvények erkölcs nélkül?)

Obaedientia est legis essentia legis. (Az engedelmesség a törvények lényege.)

Nem más tollával kell ékeskedni, hanem az eseményeket folyamatukban látni, serényen és szerényen, de állandóan építkezni az elért politikai eredmények alapján.

Annál is inkább, mert hiába fogadnak el jogszabályt, ha nincs erkölcsi becsület a megtartásukhoz, és nincs engedelmesség a törvény kényszerítő erejével szemben.

Csak az igazságszolgáltatásban van helye állandóan formális jogokra hivatkozni. A politika az más. Maga az élet koncentrátuma. Az a terület, ahol szükségszerűen keveredik a jogszabályok kikényszerítő ereje és tagadása (semmibe vétele), akár még az államhatalom részéről is, attól függően, mennyire őszinte a meghirdetett politikai célkitűzéseiben és ravaszkodó a célkitűzések tagadásában. A politika lehet a legnagyobb képmutatás. Ezt nem észrevenni, erre nem rámutatni, nem más, mint társnak lenni egy cinkos politikában, részt vállalni a cinikus képmutatásból: *tudom, hogy nem fog semmi sem sikerülni belőle, de pilátusi módra mosom kezeimet, nem én vagyok a bűnös, hanem ők*, csak képmutatóskodjanak.

A délvidéki magyarok számára üzenetértékű, hogy Belgrád még nem fogadott el vajdasági törvényjavaslatot.

A másik üzenetet a közvélemény-kutatások eredményei tárják fel: a nyugati demokráciában komolyan veszik a közvélemény-kutatás eredményeit. Nem így Szerbiában a szerbek (és a magyarok).

A közvélemény-kutatás eredményei Szerbiában lecsúszóak és félelemkeltőek.

Minden eddigi közvélemény-kutatás azt mutatja, hogy a szerbeknek több mint a fele elfogadja a magyarokat állampolgárokként – a legkülönbözőbb feltételekkel és megszorításokkal. A szerbeknek kevesebb mint

a fele fogadná el a magyart szomszédjának. A szerbek elsősorban szerbnek juttatnának munkát vagy munkahelyet, ha választani kellene magyar vagy szerb között (elsősorban az etnikai mércét alkalmaznák, s nem a jó munkás mércét). A szerb nem szeretné, ha magyar lenne a főnöke stb.

Szinte valamennyi eddigi közvélemény-kutatás eredménye egybehangzó, holott többször megismételt kutatásról van szó nem egy, hanem több közvélemény-kutató cég vagy egyetemi kutatócsoport részéről!

A szerbek köztudatában nincs javulás, haladás a jobb, a polgárabb világkép felé. (Mit szólnak ehhez a tolerancia-hasbeszélők? Hiába erőlködnek? Ne nekünk, magyaroknak adjanak és tartsanak lelki gyakorlatokat!)

Milyen befogadó nép az, amely nem akar magyart a szomszédjának? Hol legyen az állampolgár?

Milyen befogadó nép az, amely csak a *sajátjainak* adna munkát? A „többiek” hol dolgoznának?

Kibékíthetetlen ellentmondásokról van szó. A nép féltélen-kétharmadának beteg a köztudata! Viszont csupán néhány szerbvel mit lehet kezdeni, hol lehet folytatni?

Legveszélyesebb a *népi nacionalizmus*, mert belőle táplálkozik a politikai nacionalizmus.

A politikai nacionalizmus még eddig szinte semmit nem tett a *népi nacionalizmus* meggyengítéséért. (Talán csak nem akarják az Egeresi-féle rendezvényeket ilyenek bemutatni?)

A szerb *népi és politikai nacionalizmus* kétféle hipotetikus lélektani tulajdonságot fejlesztett ki:

KÖZÉLETI SZINTEN

a szerbekben

- 1) Állami erőszakimádat;
- 2) Oroszimádat;
- 3) Önimádat: „a szerb a legősibb nép”, „mennyei nép”, „kiválasztott nép”.

a magyarokban

- 1) Az állammal szembeni teljes bizalmatlanság minden téren, „számtalanszor becsaptak bennünket, ezt fogják tenni a jövőben is”;
- 2) A Nyugat és Amerika tisztelete a szabadságáért és az elnyomás ellen küzdő népek befogadásáért;
- 3) Szkeptikus, bizonytalan, sérült önismeret, hiányos múltismeret, a jövőkép hiánya;

CSALÁDI SZINTEN

a szerbekben

- 1) Mindig mindenben magabiztos, mert rendelkezésére állnak biztos személyi kapcsolatok az állammal, befolyásos emberekkel, s végül a rokonságra is számít, az individualizmus háttérbe szorítása.

a magyarokban

1) Bizonytalanság, vergődés és tanácstalanság hangulata a családban - megbízható kapcsolathálózat híján, tehetetlenség és kétely időbeni elhúzódása, a közéletben való részvétel elutasítása, kifejezett önmagára utaltság érzése és az ehhez alkalmazkodó cselekvés elerőtlenedése.

EGYÉNI SZINTEN a szerbekben

1) Elsősorban a társadalmi kapcsolatteremtésre és -kiépítésre vonatkozó tudás előtérbe helyezése a szakmai tudással, műszaki ismeretekkel és tapasztalattal szemben, a társadalom minden rétegéhez tartozó egyénnél;

2) Önbizalom-túltengés, a dolgok mindig és biztosan jól fognak alakulni, nincs lehetetlen, ha a társasági és baráti kapcsolatok kisegítenek;

3) Törtető, törvényt, erkölcsöt nem tisztelő, mindenütt fegyelmezetlen;

4) Korlátlan szabadság érzése a társadalmi-társasági kapcsolatok terén, a szakmai tekintély semmibevétele és a szakmai tekintély alapján történő munkahelyi besorolás elutasítása;

5) Konfliktusos helyzetekben bátran konfrontálódik, más etnikummal szemben mindig autoriter, sőt autokrata viselkedésű, magatartású, véleménynyilvánítású;

6) Hisz abban, hogy amit személy szerint képtelen rendezni, megoldja helyette a jótevő állam;

7) Baráti kapcsolatokra és rokonságra támaszkodás beillesztése, betervezése az egyéni célkitűzésekbe;

8) A különböző lehetőségek közüli választás érzésének megléte;

9) Szabad véleménynyilvánítás politikai kérdésekben, kérkedés, hivalkodás a politikai nézet kimutatásában;

10) A (szerb) szomszédi kapcsolatok ápolása közvetlen és bensőséges volta;

11) Általában két kézzel kapnak a közéleti szereplés lehetőségéért, bármikor a szakma kárára is, a közéleti megbízatásban boldogabbak, mint a szakmukában;

12) Az „államtitkokat” mindig tudják, és tovább mesélik egymásnak maguk között;

13) Gyermekük számára a városokban a legkorszerűbb didaktikai és más taneszközöket is be tudják szerezni;

14) Gyerekeiket célra törekvőnek nevelik, hisznek a hosszú távú sikerben a szülőföldön;

15) Gyermekük már kiskoruktól fogva magabiztosan mozognak a közösségi kapcsolatokban. Függetlenek, önállóak, kezdeményezők, erőszakosak;

16) Erős önértékelés. A gyerekek felnéznek a szüleikre, mert azoknak minden sikerül. Magabiztosság a nemzedékek közti kapcsolattartásban;

17) Az információ segít a társadalmi affirmáció elérésében (ami a legfőbb és végső életcél) ;

18) A szerbek a zűrzavaros időben (akár háborús, akár gazdaságválságos) jól kiismerik magukat, lelkiismereti problémáik nincsenek;

19) Imádják a társasági életet (még ha az egyéniségük megőrzése kárára is történik). Ugyanakkor innen merítenek minden háttér-információt és biztos tájékozódást;

20) A belügyi dolgozókkal (kisebb mértékben a katonasággal) történő kapcsolat kialakítást nagy sikerként értékelik. A belügyi dolgozókat, katonákat és politikusait többre becsülik, mint a tudósait, művészeit, szakembereiket stb.;

21) Az államfőt ma is mint törzsfőnököt tisztelik. A vezér szerepében szeretik látni, aki életcéljaikat személy szerint is ismeri;

22) Tüntetően keresik a belügyesek barátságát, és ha van, büszkék erre a kapcsolatra;

23) Értékrendszerük nem kötődik a termeléshez, inkább a kereskedelemhez, de különösen a közigazgatáshoz, mert úgy tartják, segítségével lehet leggyorsabban meggazdagodni;

24) A gazdasági válságban is kimutatják, hogy ők az uralkodó etnikumból valók, s ezért több joguk van mindenhez, fennhéjázó viselkedésük és magatartásuk, másokat továbbra is lenéznek;

25) Tüntetően kimutatott érzéketlenség a kisebbségekkel szemben;

26) Személyes találékonyság, nehéz helyzetben gyors önszerveződés érdekcsoport kialakítására, a könnyű kereset reményében;

27) Alacsony igény szintű életvidámság és meglegedettség;

28) A kisebbségek nyelve iránti ellenszenv, a kisebbségi jogok szükségének a tagadása. Nagyfokú érzéketlenség a kisebbségek iránt, társaságukból való kirekesztésük;

29) Anyagi jólétre való törekvés - akár a törvények megkerülése útján;

30) Polgári értékek másodrangúsága a szerb nemzeti tulajdonsággal szemben, a szerb a szerbnek akkor is barátja, ha közismert bűnöző;

31) Szerb a szerb előtt szégyelli külföldi (vagy külföldre menekült) rokonait, hozzátartozóit;

32) Az ipari-gazdasági fegyelemtől való teljes elszakottság, könnyű kereseti lehetőségek keresése, a léhűtő magatartás előretörése;

33) Kifejezett hiedelemvilág, téveszmék, mítoszokba való menekülés, a sorozatos vereségek győzelemre való fordításának rögeszméje, a *mennyei nép* legendájában való egyéni hit;

34) Az egalitarizmus, az „egyenlődsdi” értékrendszerének istenítése minden területen;

35) A piaci versenyszellem gyűlölete;

36) A martalócok, betyárkodók, stréberek, kóklerek, szélhámosok, találékony rablók megbecsülése, sőt istenítése, és befogadásuk a szerb értékes hagyományokba;

37) A háborúnak mint a szerb dolgok rendezéséhez vezető szükséges útnak az elfogadása;

38) A fegyver tisztelete népi hagyományként (minden szerb házban van és lennie kell fegyvernek, mert az a néprajzi hovatartozás tárgyi bizonyítéka) stb.

A magyarokban

1) Elsősorban a szakmai tudás, ismeretek és tapasztalatok megbecsülése és értékelése azzal a tévhitel, hogy az mindig elismerést nyer mások által is, a társadalmi kapcsolatok és az információgyűjtés leértékelése, a társasági kapcsolattartás és -bővítés szükségletlensége;

2) Kifejezett tehetetlenségérzés, amit éreztek másokkal is;

3) Meghunyászkodó a törvény előtt, bár a törvényt és jogszabályokat nem ismeri, és nem is érdeklődik irántuk, a lojalitás túlteljesítő kimutatása az uralkodó etnikum valamennyi tagja iránt (beleértve a köztörvényes bűnözőt is, ha az befolyásos helyre került);

4) A szabadság érzésének korlátozottsága mindenütt, kivéve családon belül. A munkahelyen a szakmai tekintély tisztelete és meghallgatása, tanácsainak, utasításainak betartása, engedelmesség;

5) Elbátortalanodik már a szerbvel való első konfliktushelyzetben, legyen az akárki. Nem érzi magát mérvadóknak a véleménynyilvánításban a szerbvel szemben;

6) Visszatérő levertség és tehetetlenségérzés már az első sikertelenség után;

7) Barátok és rokonok nem képezik az egyéni tervek részét, mindent egyedül kell kezdeményezni és véghezvinni;

8) A meglevő lehetőségek hiányos érzékelése;

9) Állandó gyanakvás, nem lesz-e baj a politikai véleménynyilvánításból: inkább a hallgatás választása. Kényszerképzetek sokasága a közéletről;

10) A magyar szomszédi kapcsolatok foghíjasak, nem elérhetők, nehezen ápolhatók;

11) A közéleti szereplést elutasítják, ha a szakma kárát érzi, a szakmukában lelik meg igazán egyéniségük kiteljesedését;

12) Hiszik, hogy a szerbek még a magyar képviselők előtt is kétszínűek, s nem becsülik a magyarokat, legyenek akár kitűnő szakemberek és lojálisak;

13) Gyermekük számára a városban és falun főleg anyagi javakban igyekeznek takarékoskodni, kapcsolati viszonyokból eredő előjogokra nem számíthatva;

14) Ők és gyermekük nem hisznek a hosszú távú siker lehetőségében a szülőföldön;

15) Gyermekük nem merészkednek tágabb társasági kapcsolatokba, ezekben gyámoltalanok. Későn önállósulnak, nem kezdeményezők;

16) Sikerélmények hiányából eredő kifejezett lehangoltság, a kirekesztettség érzése. A gyermekek korán érzékelik a szülők sok munkája és kevés elismerése közötti különbséget. A szülőkkel szemben ambivalensek. Szakadozó a nemzedékek közötti kapcsolattartás.

17) A tudás nem segít a társadalmi afirmációban;

18) A szerbiai valóság számukra félelemmel teljes, kiismerhetetlen;

19) Társasági életük szegényes, háttér-információ vagy útmutatást nem ad, vagy csak keveset és pontatlant;

20) A belügyi dolgozóktól, katonaságtól és politikusoktól viszolyognak. Ezek a foglalkozások nem tűnnek becsületeseknek;

21) A vezérszerepet nem tartják mindenben örökérvényűnek és mérvadóknak. Szkeptikusak.

22) A belügyi dolgozók barátságát nem keresik. A besúgókat megvetik. A belügy félelmetes és csak ellenséges lehet.

23) Értékrendszerük inkább a termeléshez kötődik, a kereskedelemben a csalás lehetőségeit látják.

24) A gazdasági válságban a szülőföldön elveszetteknek érzik magukat.

25) Bátortalan viselkedés a többségi etnikum tagjai közül mindenkiel szemben;

26) Találékony hiánya és tehetetlenség az érdekcsoport tartós fenntartására;

27) Igényességre törekvés a munkában és a civilizációs javak megszerzésében, a kultúra tisztelete

28) Bizonytalan anyanyelvhasználat, kétkedés a használatának hasznosságában. Bizonytalanság a szerb nyelv hasznossága és tudása iránt;

29) Anyagi jólétre való törekvés kizárólag törvényes úton;

30) A polgári értékeknek a nemzeti hovatartozás elé helyezése. Magyar, ha gazember nem kap közmegebecsülést. Magyar a magyarnak nem ugrik a nyakába, csak azért, mert magyar.

31) A magyar természetesnek tekinti, hogy Magyarországon és sokfelé élnek hozzátartozói, rokonai.

32) Az ipari-gazdasági fegyelem megkövetelése önmagától és másoktól is, a gazdasági válságtól függetlenül.

33) Foghíjas történelmi ismeretek, ugyanakkor semmilyen történelmi esemény és senki istenítése. A rossz

történelmi emlékezet túltengése a jó emlékezetével szemben. Pragmatikus, nagyon gyakorlatias gondolkodás.

34) Az „egyenlődsdi” elutasítása minden téren. Erősen kifejezett individualizmus minden téren.

35) A piaci versenyszellem értékeinek reális értékelése. Reális individualizmus.

36) Minden köztörvényes bűncselekedet erkölcsi elítélése, az ilyen személyek megvetése;

37) A háborúknak mint a legembertelenebb cselekedeteknek az elítélése;

38) A magyar otthonba nem kell fegyver, a magyar folklórnak nem része stb.

Szerbiában egészen a közelmúltig sikerült a szerb etnikum helyzetén javítani, enyhíteni, azzal, hogy a gazdasági nehézségek egy részét egyszerűen áthelyezték az albán, a magyar, a cigány és a többi kisebbség vállára. Ez a lehetőség azonban a kisebbségek gazdasági tönkretétele következtében teljesen kimerült. Szerb csak szerbet zsákmányolhat ki a jövőben. A kisebbségektől többé nincs mit elvenni.

A gazdasági különbségek mára óriásira duzzadtak.

Ki milyen helyet foglal el a nemzeti jövedelem megteremtésében?

Tagadhatatlan, hogy a magyar nemzeti kisebbség szerepe egészen napjainkig jelentős volt. Különösen a gazdasági válság idején, mert a szerbiai ipar megszűnt létezni. A magyarok az ország éléskamrájának egyik kulcsát a kezükben tartották, mert főleg mezőgazdasággal foglalkoztak. Mára azonban ezt a kulcsot is kiütötték a kezükből a szerb tulajdonban lévő 50 000 - 100 000 hektáros latifundiumok. A magyarok részesedése csökkent az amúgy is alacsony nemzeti jövedelemben. A kizsákmányolás beteljesült:

1) A magyar nemzetiségűeket bocsátják el elsőként a munkahelyről a szerb munkaadók. Kilátástalan helyzetbe kerülnek a szülőföldjükön.

2) A magyaroknak legfeljebb idénymunkát kínálnak, amihez nincs szükség szaktudásra.

3) Nyugdíjas szülők tartják el a felnőtt, családos gyermekeiket és unokáikat! A szerbiai valóság maga a feje tetejére állított világ.

4) A magyarok főleg önerőből épített házakban laknak. A szerb elit az államtól százféle jogi (és jogtalan) alapon kapott lakásban lakik. A házak gyorsabban veszítenek értékükből, mint a lakások. Ez annál is inkább érinti a magyarokat, mert a magyarok főleg a város peremén (és faluhelyen) építkezettek, a szerb meg a város központjában.

5) A magyaroknak nincsenek tőkeerős, egymást segítő önkéntes civil szervezetek.

6) A magyarok, ha egyetemet is végeznek, a szülőföldön munka nélkül maradnak.

7) A magyarok elől eltitkolják a munkahelyi pályázatokat és tájékoztatást. Ezt a kirekesztést nem képes el- len súlyozni sem a magyar sajtó, sem a Magyar Nemzeti Tanács.

8) A szerbeket autokrata, autoriter, dogmatikus mentalitás jellemzi a politikai szférában. Fundamenta- lista hiedelemviláguk van. Mítoszait állandóan élte- tik.

A magyarok pragmatikusak, gyakorlatiasak, s ezért a szerbek világa számukra érthetetlen. Elidegenülnek az államtól, az országtól és a néptől.

9) Félnek a választásoktól való távolmaradás következményeitől. Az országos választásokon részt vesznek, de nagy súllyal nehezedik rájuk az országnak, a politikai pártoknak a tehetetlensége, minden alapot nélkülöző ígéreteik.

10) A magyarok nem beszélnek anyanyelvi szinten a szerb nyelvet. A szerbek ezt megkövetelik tőlük nemcsak a munkahelyen, hanem a mindennapi életben is. Téves kijelentéseiket kinevetik, kifigurázzák. (Ha egy orosz beszél ilyen téves hanglajtséssel a nyelvüket, keblükre ölelik). Aki nem beszél hibátlanul a szerb nyelvet, ne reméljen munkahelyet a közhivatalban, köztisztviselőként, de a legszomorúbb az, hogy még a magánvállalatokban sem. A szerb vállalkozók a szerb politikai nacionalizmus legfőbb gerjesztői.